

18-те засідання ТК 2 СООМЕТ “Законодавча метрологія”

15–17 травня 2018 р. у Всеросійському науково-дослідному інституті метрологічної служби (ВНИИМС), м. Москва, Російська Федерація, відбулося 18-те засідання ТК 2 СООМЕТ “Законодавча метрологія”.

У роботі засідання ТК 2 взяли участь представники із 14 країн-членів СООМЕТ (Азербайджан, Білорусь, Боснія та Герцеговина, Вірменія, Казахстан, Киргизстан, Куба, Молдова, Німеччина, Росія, Словаччина, Туреччина, Узбекистан, Україна).

Під час засідання ТК 2 було:

- заслухано звіти щодо ходу виконання точних проектів робіт ТК 2;
- розглянуто стан реалізації Програми робіт ТК 2 у 2018 р., визначено зацікавленість країн-учасниць у подальшій роботі комітету;
- розглянуто перспективи співробітництва з Міжнародною організацією законодавчої метрології (OIML);
- проведено обмін інформацією щодо змін у галузі законодавчої метрології в країнах-членах СООМЕТ;
- розглянуто доцільність проведення перекладу публікацій OIML російською мовою (визначення зацікавлених країн-учасниць).

Основним результатом роботи ТК 2 стало прийняття програми робіт ТК 2 на 2018–2019 рр., прийнято резолюцію засідання ТК 2, яка містить усі рішення, ухвалені членами цього технічного комітету СООМЕТ.

У рамках роботи засідання ТК 2 СООМЕТ було проведено Міжнародний семінар по системі сертифікації OIML “Сприяння глобальній гармонізації засобів вимірювання” та Міжнародну конференцію СООМЕТ–OIML “Всесвітні єдині вимоги до фасованих товарів — основа чесної торгівлі та захисту прав споживачів”.

Семінар було організовано за підтримки OIML та регіональної метрологічної організації СООМЕТ. Метою семінару було ознайомлення представників зацікавлених країн із принципами та структурою нової системи сертифікації *OIML–CS*, що детально викладено в міжнародному документі *OIML B 18:2017 “Framework For The Oiml Certification System (OIML–CS)”*.

У роботі семінару взяли участь такі міжнародні фахівці, як Кок Остерман, представник OIML, голова керівного комітету OIML–CS, та Пітер Ульбіг, віце-президент СООМЕТ, голова ТК 2 СООМЕТ.

Нижче наведено інформацію, яку надали доповідачі щодо питань, пов’язаних із системою сертифікації *OIML–CS*.

Необхідність створення єдиної системи сертифікації OIML виникла з метою полегшення адміністративних процедур та зменшення витрат, пов’язаних із міжнародною торгівлею засобами вимірювальної техніки (далі — ЗВТ), які відповідають законодавчим вимогам. Ця система дає змогу виробнику ЗВТ отримати звіт про випробування та сертифікат OIML, який підтверджує, що цей тип ЗВТ відповідає вимогам рекомендацій OIML, та спростити розміщення його продукції на ринках країн-членів OIML.

Із цією метою на 51-му засіданні в Страсбурзі було схвалено Засади для нової системи сертифікації *OIML–CS* (документ *OIML B 18:2017 “Framework For The Oiml Certification System (OIML–CS)”*) для заміни існуючих та чинних одночасно систем сертифікації:

- *Basic CS* — *OIML Basic Certificates of Conformity* (Система сертифікатів OIML);
- *MAA CS* — *Mutual Acceptance Arrangement* (Угода про взаємне визнання).

Систему сертифікатів OIML (*Basic CS*) було введено у 1991 р. Її описано в основоположному документі OIML B3 “*OIML Basic Certificate System for OIML Type Evaluation of Measuring Instruments*”.

Basic CS для ЗВТ — це система для випуску, реєстрації та використання основних сертифікатів відповідності OIML і відповідних звітів про випробування для типів ЗВТ на основі вимог рекомендацій OIML.

Метою *Basic CS* є полегшення, прискорення та гармонізація робіт національних і регіональних органів, які затверджують типи ЗВТ.

Ця система дозволяє уповноваженим органам, які видають сертифікати OIML (далі — уповноважений орган), видавати сертифікати відповідності OIML на певні типи ЗВТ, що видаються за результатами оцінки типу ЗВТ, вимогам рекомендацій OIML.

Рекомендації OIML, які застосовуються до категорій ЗВТ, що охоплюються *Basic CS*, можна поділити на три групи:

- технічні та метрологічні вимоги;
- процедури випробувань для оцінки типу ЗВТ;
- форма звіту про оцінку типу ЗВТ.

Згідно з вимогами *Basic CS* для видання сертифікатів OIML, уповноважений орган демонструє свою відповідність вимогам ISO/IEC 17065, а його випробувальна лабораторія — вимогам ISO/IEC 17025. Тобто така система покладається на самодекларування уповноважених органів та не встановлює жодних критеріїв для надання доказів

їх відповідності вимогам зазначених стандартів. При цьому відповідальність за видані сертифікати несуть країни-члени OIML, у яких уповноважені органи провадять свою діяльність. Відповідно, це зводить до мінімуму використання результатів оцінки в тих країнах, у яких вимоги до встановлення відповідності ЗВТ не узгоджуються з вимогами рекомендацій OIML.

У зв'язку з цим у 2005 р. для підвищення рівня взаємної довіри виданих основних (*Basic*) сертифікатів OIML було підписано Угоду OIML про взаємне визнання (MAA). Її описано в документі *OIML B 10 “Framework for a Mutual Acceptance Arrangement on OIML Type Evaluations”*.

MAA CS — це добровільна система, так само як і система *Basic CS*. Вона дозволяє країнам-членам і членам-кореспондентам OIML заявляти, що вони визнають та будуть застосовувати результати випробувань, проведених у країнах-членах OIML. Країни-члени OIML самі вирішують необхідність участі у роботі *MAA CS*, а також можуть обрати статус своєї участі.

Для встановлення взаємної довіри до результатів випробувань реалізація *MAA* передбачає оцінку системи управління якістю і компетентності уповноважених органів OIML, які видають сертифікати, та їхніх випробувальних лабораторій.

Це реалізується шляхом акредитації випробувальної лабораторії або її незалежної зовнішньої оцінки (оцінка в такому випадку проводиться під наглядом OIML).

Реалізація *MAA* для певної категорії ЗВТ привела до підписання Декларації щодо взаємної довіри (DoMC), якою визначено два учасники:

- *учасники із правом видання сертифікатів* — уповноважені органи OIML, які видають сертифікати та надають у рамках *MAA* OIML звіти про випробування та сертифікати відповідності;
- *учасники із правом застосування сертифікатів* — національні органи, що затверджують тип ЗВТ на підставі звіту про випробування, які видані учасником із правом видання сертифікатів.

Для гармонізації вищезазначених процедур OIML розширила своє співробітництво з ILAC, що привело до підписання Меморандуму щодо намірів між цими організаціями. Згідно із цим Меморандумом члени-кореспонденти OIML можуть брати участь у DoMC як *асоційовані учасники* — учасники від членів-кореспондентів, які готові використовувати звіти про випробування або сертифікати відповідності, що видаються уповноваженими органами OIML. Це може зацікавити ті країни, в яких немає власного випробувального обладнання, а проведення випробувань із метою затвердження типу певних ЗВТ встановлено законодавчими вимогами.

Проте під час застосування системи сертифікації *MAA CS* протягом певного часу було виявлено, що існує низка недоліків, пов'язаних із:

- незадовільним рівнем прийняття сертифікатів OIML *MAA*;
- незадовільним рівнем участі в *MAA*;
- незадовільним числом (усього 3) категорій ЗВТ після семи років існування *MAA* (18 категорій у *Basic CS*);
- паралельним існуванням *MAA* та *Basic CS*, що заважає зацікавленим сторонам (бажано застосовувати одну систему);
- нечіткою роллю учасників із правом застосування сертифікатів тощо.

Для вирішення проблемних питань, пов'язаних із застосуванням системи сертифікації *MAA CS*, у 2013 р. у В'єтнамі було проведено семінар, за результатами роботи якого було ухвалено таку резолюцію:

- підвищити рівень обізнаності для різних зацікавлених сторін щодо системи сертифікації OIML;
- переглянути структуру, правила та процедури такої системи;
- досягти єдиної системи сертифікації.

Внаслідок роботи CIML, спрямованої на вирішення вищезазначених проблем, на 52-му засіданні в Картахені-де-Індіас CIML затвердив дату запуску нової системи *OIML-CS* — 1 січня 2018 р.

Сфера застосування *OIML-CS* охоплює 18 категорій ЗВТ, а саме:

- таксометри (R21);
- лічильники активної електричної енергії (R46);
- лічильники для холодної питної та гарячої води (R49);
- ваги автоматичні безперервної дії для сумарного обліку (R50);
- прилади автоматичні для зважування розділених вантажів (R51);
- давачі навантаження (R60);
- дозатори дискретної дії вагові автоматичні (R61);
- теплотічильники (R75);
- неавтоматичні зважувальні прилади (R76);
- автоматичні рівнеметричні прилади для вимірювання рівня рідин у стаціонарних резервуарах (R85);
- прилади для вимірювань викидів транспортних засобів (R99);
- ваги залізничні платформні автоматичні (R106);
- ваги дискретної дії для сумарного обліку автоматичні бункерні (R107);
- динамічні вимірювальні системи для рідин, інших, ніж вода (R117);
- багатовимірні засоби вимірювань (R129);
- прилади автоматичні для зважування дорожніх транспортних засобів у русі та вимірювання навантажень на вісь (R134);
- лічильники газу (R137);

• вимірювальні системи для заправки автомобілів стисненим газом (R139).

Ця єдина система сертифікації *OIML–CS* передбачає застосування двох схем сертифікації:

- схеми А;
- схеми В.

Вимоги для уповноважених органів, які видають сертифікати, та їхніх випробувальних лабораторій щодо участі у схемі А або схемі В є однаковими, але метод демонстрації відповідності значно відрізняється. Уповноважені органи, які видають сертифікати, мають відповідати вимогам міжнародного стандарту ISO/IEC 17065, а їхні випробувальні лабораторії — вимогам ISO/IEC 17025. При цьому для участі у схемі В достатньо продемонструвати відповідність на підставі самодекларації (з додатковими підтверджуючими доказами). У той час як для участі у схемі А для підтвердження відповідності вимогам міжнародних стандартів необхідно пройти процедуру акредитації або незалежної зовнішньої оцінки.

Очевидно, що вимоги для уповноважених органів щодо видання сертифікатів OIML за схемою А аналогічні вимогам у системі *MAA CS*, а вимоги для уповноважених органів щодо видання сертифікатів OIML за схемою В — системі *Basic CS*.

На сьогодні під час проведення процедури сертифікації передбачається застосування двох вищезазначених схем, але протягом перехідного періоду, який визначено OIML у два роки, планується здійснити повний перехід на сертифікацію всіх категорій ЗВТ тільки за схемою А.

У таблиці наведено категорії ЗВТ та схеми, за якими здійснюють оцінку їх типу.

Крім того, в останній колонці наведено терміни повного переходу зі схеми В на схему А.

За інформацією, наведеною на сайті OIML (www.oiml.org), затверджено 10 органів, які видають сертифікати, з наступних країн-членів OIML: Данії, Франції, Швейцарії, Китаю, Нідерландів, Австралії, Японії, Англії, Німеччини, Словаччини (та їхніх 23 випробувальних лабораторій), а також 22 країни (Utilizer), які зобов'язалися приймати сертифікати OIML, з них 2 асоційованих органи.

Вимоги до відповідності уповноважених органів, які видають сертифікати, до органів, які зобов'язуються приймати сертифікати OIML, а також вимоги до асоційованих учасників, наведено у процедурному документі *OIML–CS PD-03 “Application and approval of OIML Issuing Authorities, Utilizers and Associates”* (OIML–CS PD-03 “Заява щодо участі та затвердження органів OIML, що

Категорія ЗВТ	Рекомендації OIML	Застосування OIML–CS із 1 січня 2018 р.		Перехід від схеми В до схеми А
		Схема А	Схема В	
Таксометри	R21		✓	01 січня 2020
Лічильники активної електричної енергії	R46		✓	01 січня 2019
Лічильники для холодної питної та гарячої води	R49		✓	01 січня 2019
Ваги автоматичні безперервної дії для сумарного обліку	R50		✓	01 січня 2020
Прилади для зважування розділених вантажів автоматичні	R51		✓	01 січня 2019
Давачі навантаження	R60	✓		
Дозатори дискретної дії вагові автоматичні	R61		✓	01 січня 2020
Теплолічильники	R75		✓	01 січня 2020
Неавтоматичні зважувальні прилади	R76	✓		
Автоматичні рівнеметричні прилади для вимірювання рівня рідин у стаціонарних резервуарах	R85		✓	01 січня 2020
Прилади для вимірювань викидів транспортних засобів	R99		✓	01 січня 2020
Ваги залізничні платформні автоматичні	R106		✓	01 січня 2020
Ваги дискретної дії для сумарного обліку автоматичні бункерні	R107		✓	01 січня 2020
Динамічні вимірювальні системи для рідин, інших, ніж вода	R117		✓	01 січня 2019
Багатовимірні засоби вимірювань	R129		✓	01 січня 2020
Прилади автоматичні для зважування дорожніх транспортних засобів у русі та вимірювання навантажень на вісь	R134		✓	01 січня 2020
Лічильники газу	R137		✓	01 січня 2019
Вимірювальні системи для заправки автомобілів стисненим газом	R139		✓	01 січня 2020

видають сертифікати, органів, що приймають сертифікати та асоційованих учасників”).

У другій частині міжнародного заходу було проведено Міжнародну конференцію COOMET-OIML “Всесвітні єдині вимоги до фасованих товарів — основа чесної торгівлі та захисту прав споживачів”.

На конференції були розглянуті актуальні питання щодо нагляду за кількістю фасованого товару в упаковках, фактів використання упаковок, що вводять в оману (“фальшиві” фасовані товари), та їх наслідків для споживачів, а також розглянуто приклади різних країн світу щодо здійснення метрологічного нагляду за кількістю фасованого товару в упаковках.

Було заслухано доклади представників таких країн, як Німеччина, Колумбія, Південна Африка, Китай та Росія.

На конференції було подано результати анкетування щодо інформаційного огляду про стан контролю фасованих товарів у країнах-учасницях COOMET.

В анкетуванні взяло участь 11 країн: Азербайджан, Білорусь, Куба, Грузія, Казахстан, Киргизстан, Молдова, Росія, Таджикистан, Україна та Узбекистан. Країни відповіли на 41 питання стосовно особливостей національного законодавства щодо здійснення нагляду за кількістю фасованих товарів; наявності у країні впровадженого на національному рівні Технічного регламенту або

національного стандарту, який встановлює єдині технічні вимоги до кількості фасованого товару в упаковках; як здійснюється метрологічний нагляд за кількістю фасованого товару в упаковках та інші питання, присвячені цій темі.

Крім того, на конференції було представлено роботу Технічного комітету OIML TC 6 “Prepackaged products” (“Фасовані товари”), який є відповідальним за розроблення таких міжнародних документів, які встановлюють вимоги до фасованих товарів:

OIML G 21:2017 “Guidance for defining the requirements for a certification system for prepackage” (OIML G 21:2017 “Настанова зі встановлення вимог до системи сертифікації фасованих товарів”);

OIML R 79:2015 “Labeling requirements for prepackages” (OIML R 79:2015 “Вимоги до маркування фасованих товарів”);

OIML R 87:2016 “Quantity of product in prepackages” (OIML R 87:2016 “Кількість продукції в упаковках”).

По закінченні семінару та конференції відбулася змістовна дискусія, під час якої учасники одержали роз’яснення з багатьох питань. Учасники заходів підкреслили значущість та актуальність розглянутих питань, а також необхідність подальшого розвитку міжнародного співробітництва в галузі метрології та гармонізації національних метрологічних вимог і правил із міжнародними вимогами.

О. Грищенко, провідний інженер науково-дослідної лабораторії законодавчої метрології ННЦ “Інститут метрології”